

Особено мнение по к.д. № 3/2004 г.
на съдията Стефанка Стоянова

Считам, че вместо да разгледа искането по същество, съдът следваше да го отклони. Съображенията ми за това са:

1. Към тълкуване на конституционна разпоредба или на част /езиково или логически обособена/ от нея може и следва да се пристъпи, когато тя е неясна, двусмислена, разкриването на съдържанието ѝ обосновава като възможни различни решения или прилагането ѝ е противоречиво. Съдът последователно е приемал изложеното като условие за допустимост на исканията, основани на чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията /определение от 19 декември 1996 г. по к.д. № 30/1996 г., определение от 30 юни 1998 г. по к.д. № 14/1998 г./. Затова е отказвал да се произнесе по такива искания, когато констатира наличието на яснота в текста на съответната разпоредба и отсъствието на правен проблем, който да бъде решен по пътя на тълкуването /определение от 20 март 2003 г. по к.д. № 19/2003 г./.

В случая в конституционните разпоредби, чието тълкуване се иска /чл. 153 и 158, т. 3/, няма неяснота относно втория от формулираните в искането въпроси – премахването на забраната, съдържаща се в чл. 22, ал. 1 от Конституцията. Разпоредбите не пораждаат спор за това дали отменяването на посочената забрана е в правомощията на Народното събрание или на Велико Народно събрание. Всъщност за такъв спор няма и твърдения в искането, а преди допускането му за разглеждане по същество в публичното пространство вече имаше информация за подготвен със съгласието на всички парламентарни сили проект за изменение на Конституцията в тази част от Народно събрание.

Като няма неяснота в конституционните разпоредби досежно отбелязания въпрос, намирам, че липсва предмет на тълкуване и искането в тази част трябва да се отклони.

2. Съдът е приемал в досегашната си практика, че е необходимо да има връзка между поставения тълкувателен въпрос от една страна и конституционната разпоредба, тълкуването на която се иска от друга страна. За наличието на такава връзка и за характера ѝ в определението от 27 юни 2002 г. по к.д. № 13/2002 г. е посочил, че при отправянето на искане по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията не е достатъчно да бъде обоснована “необходимостта от изясняване на конкретен правен проблем”, а трябва още проблемът “да се съотнася с хипотезата на тълкуваната норма”.

Споделям това изискване и мнението ми е, че то трябва да се спазва. Решението на поставения въпрос следва да се съдържа в конституционната разпоредба, за която се поддържа, че е неясна и се нуждае и от тълкуване, като въпросът произтича именно от твърдяната неяснота, двусмисленост или нееднакво разбиране на съдържанието ѝ. Изводът се налага от вида на правомощието на съда по чл. 149, ал. 1, т. 1 от основния закон, което е именно за тълкуване на Конституцията, има за обект определена разпоредба или разпоредби, чрез упражняването му се разкрива тяхното точно съдържание и разкриването на съдържанието им дава отговор на конкретните въпроси, когато те са поставени.

В случая тази връзка не е налице за тълкувателните въпроси по т. 2, 3, 6 и 7 от искането и поради отсъствието ѝ то подлежи на отклоняване. Въпросите са за това от кого /от Велико Народно събрание или от Народно събрание/ могат да се направят конституционни изменения в тези насоки: а/ отпадане на забраната за придобиване право на собственост върху земя от граждани на Европейския съюз /т. 2/; б/ предвиждане на европейско гражданство и произтичащите от него последици /т. 3/; в/ приемане на разпоредби, позволяващи предаването на български граждани на чужда държава или международен съд за наказателно преследване, когато е предвидено в международен договор, по който държавата ни е страна /т. 6/; г/ разширяване на признаците на равноправие на гражданите в съответствие с Хартата на основните права на Европейския съюз /т. 7/. Очевидно, ако съществува нееднакво разбиране и противоречие за субекта, от когото съгласно чл. 153 от Конституцията трябва да се извършат промените в указаните насоки, то в никакъв случай не е от неяснота или двусмисленост на чл. 158, т. 3 от Конституцията, тълкуването на която е поискано. Според тази разпоредба от Велико Народно събрание се решават въпросите за промени във формата на държавно устройство и на държавно управление. Формата на държавно устройство и на държавно управление и настъпването на промени в тях нямат връзка с наличието или отсъствието на забраната по чл. 22, ал. 1 от Конституцията, с кръга на имащите активно и пасивно изборително право за местни органи, с предпоставките, при които се извършва екстрадация, както и с обема на признаците на равноправие на гражданите. Ето защо с тълкуването на чл. 158, т. 3 от Конституцията не може да бъде даден отговор на изброените въпроси. Възможно е с оглед на тези въпроси да бъдат повдигнати други – примерно дали забраната да бъде предаден на друга държава български гражданин /чл. 25, ал. 4 от Конституцията/ се обхваща от основните права на гражданите и дали отменяването ѝ накръпява

неотменимостта на основните права; дали забраната по чл. 22, ал. 1 от Конституцията и отпадането ѝ са свързани с териториалната цялост на страната, както се обсъжда в част от становищата; дали разширяването на признаците на равноправие и на кръга на участващите в местните избори засяга по някакъв начин правата на гражданите. Те обаче изискват тълкуване на т. 2 и 4 от чл. 158 на Конституцията, а с тяхното тълкуване съдът не е сезиран. В това отношение допълнителната молба от 3 май 2004 г. не оставя място за съмнение. В нея изрично е уточнено, че се иска тълкуване на чл. 153 във връзка само с чл. 158, т. 3 от Конституцията.

3. Съдът е сезиран да даде отговор на съдържащите се в искането въпроси, включително и на въпросите по т. 1, 4 и 5, като тълкува чл. 158, т. 3 от Конституцията. Тази разпоредба обаче е тълкувана вече от съда – решение № 3 от 10 април 2003 г. по к.д. № 22/2002 г. При това предметът на тълкуване по посоченото дело обхваща разпоредбата в нейната цялост. Ето защо с решението не само са изяснени понятията форма на държавно устройство и форма на държавно управление. Едновременно с изясняването им е определено и какво означават и кога настъпват промени във формата на държавно устройство и формата на държавно управление. По такъв начин е направено разграничение кои от конституционните изменения са засягащи държавното устройство и управление, кои от тях не само засягат, но и променят формата им и оттук – кои могат и следва да се приемат от Народно събрание и кои от Велико Народно събрание.

С оглед на наличието на посоченото решение, изясняващо съдържанието на разпоредбата, не може да се пристъпи към повторното ѝ тълкуване, за да се отговори “коя от двете процедури за изменение в Конституцията трябва да се приложи” при промени в насоките, изброени в искането. Съдът вече е застъпвал такова разбиране, като тъкмо приемането и постановяването на същото решение е станало основание за прекратяване на образуваното дело и за отклоняване по този начин на искането за тълкуване на чл. 158, т. 3 от Конституцията – определение от 10 април 2003 г. по к.д. № 21/2002 г. Съображенията в това определение за “изчерпване на предмета на тълкуване” с отбелязаното решение, които съображения са приети въпреки съществуващото различие в тълкувателните въпроси, са напълно относими към настоящето дело.

Всъщност, ако след постановяването на решението е останала някаква неяснота, обосноваваща като възможно тълкуването на разпоредбата с оглед на друг предмет, то тя е свързана с въпросите за нарушаване на баланса между висшите държавни институции, чиято система е изградена от Великото

Народно събрание. Но даването на отговор на тези въпроси изисква те да бъдат достатъчно конкретни и в тях достатъчно точно да е посочено на какви национални държавни органи и какви именно функции биха били възложени чрез конституционните изменения, както и приемането на какви “решения” и “юридически актове” с “наднационално, пряко и универсално действие по отношение на Република България” ще се предвиди в Конституцията, чрез изменяването ѝ. Такава конкретизация в искането липсва, а и тя едва ли може да бъде направена пълно и изчерпателно сега по въпросите по т. 1, 4 и 5 от искането. Това е така, защото по тях поставянето на Конституцията в съответствие с изискванията за пълноправно членство е в зависимост от характера, развитието и степента на интеграция на Европейския съюз по времето на присъединяването на страната ни.

На друг извод според мен не сочи обстоятелството, че като обект на тълкуване в искането е посочен и чл. 153 от Конституцията. От съдържанието на искането следва, че текстът на тази разпоредба е включен не защото е неясен и поради неяснотата му трябва да бъде тълкуван, а само защото определя от кого друг освен от Велико Народно събрание може да бъде изменяна и допълвана Конституцията. От съдържанието на искането следва също, че то не е за разкриване и изясняване по пътя на тълкуването на съотношението между разпоредбите на чл. 153 и 158, т. 3 от Конституцията, които по начало не са в конкуренция помежду си. Затова намирам, че отбелязаното обстоятелство не е основание вместо към отклоняване на искането да се пристъпи към разглеждането му по същество.